

Laat me nu toch niet alleen

- De Standaard zaterdag 23 januari 2010
- Auteur: Geert Sels
- Koen Bauters © Peter Gorissen

DE DEMONEN VAN PETER GORISSEN

'Ik heb in de goot gelegen, maar dat is niet erg'. Bijna kwansuis dropt Peter Gorissen deze mededeling in zijn theatersolo. Zelden stond een acteur zo open op een podium. Leven en kunst vallen elkaar in de armen. Een portret.

Schrijf het maar in uw agenda. De komende weken staat er iets te gebeuren in de Monty in Antwerpen. Vijf maandagen na mekaar brengt Peter Gorissen er een reeks theatersolo's, die elkaar opvolgen. Afgelopen maandag heeft de gastheer Peter Gorissen (54) met zijn publiek het thema bepaald, volgende week heeft hij het over het groepsgebeuren en daarna is hij al aan de eerste repetitie toe. Leven en kunst vallen samen. 'Ik erken bij deze dat ik verhuisd ben naar het podium', zegt hij.

De eerste avond was memorabel. In stand-upstijl fietste de acteur door zijn leven, laverend tussen tragiek en humor, maar steeds verbijsterend eerlijk. Gorissen heeft zijn theateropvattingen zo geradicaliseerd, dat liegen op een podium geen optie meer is. Zonder dekking laat hij binnenkijken bij de dissectie van zichzelf; zijn verbluffende techniek doet de rest.

In het acteurswereldje staat hij al langer aangeschreven als absolute top inzake 'spelen': hij schakelt als de weerlicht, is scherp en intens, en zit er bij zijn vertolking haast altijd knal op.

Al op zijn 26ste dacht hij aan stoppen, zegt hij, glimlachend voorlezend uit zijn oude dagboeknotities. Hij had toen twee jaar in Los Angeles gewoond om zich te bekwamen in methodacting (zo levensecht mogelijke acteerstijl). Bij de Blauwe Maandag Cie moest hij

nog *Nachtwake* spelen, bij het Grand Theatre in Groningen *Katarakt*. Van films als *De man van staal* of *Olivetti 82* of, recenter, *De hel van Tanger*, was nog geen sprake.

Ongelukkige vrouwen

Terwijl ze binnenkomen, proeft hij zijn bezoekers, begroet de bekenden en taxeert zo de stemming die geleidelijk ontstaat. Een zaal met theatercopains voelt toch weer wat anders dan een cultuuruitstap van een bankinstelling. Naargelang de barometer ontstaat er een andere voorstelling.

'Het was een mooie, warme avond', zegt hij een dag later over zijn eerste worp. 'We zijn de zware onderwerpen niet uit de weg gegaan, en toch is het licht gebleven. Ik voelde begrip in de zaal. Dat heeft me goed gedaan. Ze hadden ook kunnen zeggen: daar heb je hem weer.'

'De vaardigheid om onuitgesproken dingen aan te voelen, dateert van mijn eerste levensjaren. Ik ben opgegroeid tussen ongelukkige vrouwen. Eigenlijk was ik een chantagekind. Mijn vader was acteur, hij dronk veel en er was vaak ruzie. Door mijn komst hoopte mijn moeder dat hun relatie zich zou stabiliseren. Het heeft niet mogen zijn. Ik was zes maanden toen ze scheidde.'

'Mijn vader bleef in Brussel, ik ging met mijn moeder in Limburg wonen. Ze was een wrak. Ze was gekwetst. Verbitterd en kwaad. Mijn grootmoeder woonde bij ons. Ze had haar man verloren en liep gebukt onder het verdriet. Ik groeide dus op tussen twee vrouwen die zich sterk probeerden te houden, maar er werd vaak geweend en geruzied. Als kind voel je dat.'

'In mijn kinderjaren heb ik een kunde ontwikkeld om hen zo gelukkig mogelijk te maken. Ik probeerde hen zoveel mogelijk te plezieren. Dan ging ik niet spelen, maar deed mee wat zij deden. Afwassen, of zo. Allerlei klusjes. Of ik zong een liedje voor mijn grootmoeder. De meeste mensen vonden mij een lief *menneke*.'

'Mijn moeder werkte in de Nopri. 's Morgens schminkte ze zich, ze trok nylons aan en een knierok. Ze maakte zich mooi. Maar niet voor mij. Ze ging weg. Een vrouw die zich opmaakt en licht naar parfum geurt, vind ik nog steeds zeer mooi. Ik voel me er meteen thuis bij.'

'Het grootste deel van mijn tijd bracht ik door met mijn grootmoeder. Dat was een heel bepalende vrouw. Na schooltijd moest ik andere kleren aantrekken, maar ook die mocht ik niet vuil maken.'

'Mijn vader zag ik meestal in de vakanties. Hij was acteur in de KVS in Brussel. Soms nam hij me mee naar het theater. Daar heb ik een warmte tussen mensen gevoeld die ik thuis niet kende. Ik was niet zozeer gefascineerd door het podium, wel door de coulissen. Er waren vrouwen aan de slag met pruiken en geuren, acteurs liepen rond met tekstbrochures.

Mensen waren samen iets op poten aan het zetten, en ze waren voorkomend en lief voor elkaar. Er hing een familiaal gevoel. Ik voelde me er veilig.'

'Ik idoliseerde mijn vader. In de KVS heeft hij enkele goede jaren gehad. Hij speelde karakterrollen. Nadien zat hij een jaar in de KNS in Antwerpen, en daarna is hij naar Arnhem verhuisd. Ik keek enorm naar hem op en tegelijk was ik bang voor hem. Met hem wist je nooit welke kant het zou opgaan. Als hij gedronken had, was hij onberekenbaar. Dan kon hij fysiek agressief worden en zette hij een keel open. Hij riep niet, hij brulde. Nu nog herinner ik me de geur van zijn dronken adem. Vreemd genoeg rook ik dat graag. Ik heb me voorgenomen nooit dezelfde fout te maken. En wat blijkt? Ik deed exact hetzelfde.'

Gezouten getuigenissen

'Toen mijn moeder hertrouwde, kwamen we opnieuw in Brussel terecht. Aan de academie deed ik voordracht en had ik les van generatiegenoten van mijn vader. Jeanne Geldof zei altijd Jan tegen mij in plaats van Peter. Tijdens mijn acteursopleiding aan de Studio Herman Teirlinck gebeurde het ook dat docenten naar mijn vader verwezen. Het waren vaak gezouten getuigenissen, over hoe hij dronken op toneel kwam en er zich toch doorsloeg. Straf, vond men. Zelf vond ik het ook wel heroïsch. Door die verhalen voelde het alsof ik dichterbij hem kwam.'

'Eigenlijk wou ik archeoloog worden. Ik hou van dingen die hun gang zijn kunnen gaan, zonder dat de mens er op ingegrepen heeft. Maar ik ben acteur geworden. In plaats van in de grond te graven, ben ik in mijn ziel gaan graven.'

Na de Studio Herman Teirlinck speelde hij een half jaar bij het NTG. Hij deed er één productie. In *Het gezin van Paemel* had hij een bijrol: hij mocht drie keer met een kruiwagen mest over het podium rijden. 'Toen heb ik een half jaar in New York de theaterlabo's afgeschuimd. Onder andere de Actor's Studio. In de zaal golden de wetten van een klaslokaal. Wie lachte werd eruit gezet. Ik leerde er dat een voorstelling niet hoeft vast te liggen.'

'Nadien volgde ik aan de UCLA (University of California, Los Angeles) twee jaar methodacting. We kregen er les van Peter Falck en John Wayn. Uit de handen van Gregory Peck heb ik driemaal een onderscheiding gekregen. Eentje was voor de "meest geïnspireerde acteur". De twee andere weet ik niet meer.'

'Ik ben ernaartoe getrokken met een vriendin. We woonden in het hart van Hollywood. We waren conciërge in een appartement, zodat we er gratis konden wonen. Ik draaide in de archieven van de universiteit films af voor onderzoekers. Het heeft mijn visie op het sterrendom sterk gerelativeerd. Die acteurs liepen er heel gewoon bij. Ik deed er mijn eerste improvisatiesessies. Associatief werken, zonder plan op voorhand: dat is de richting die ik sindsdien nooit meer heb verlaten.'

Spelen op de rand

De keren dat we Peter Gorissen zagen, speelde hij steeds op de rand. Het was in stukken waarin hij diep in zichzelf moest graven. Hij liet zien dat hij over een gevaarlijke, duistere kant beschikte en kon soms manipulatief op het publiek wegen. Zijn brandstof was een Dionysisch vuur.

Soms vonkte het een beetje te veel. Zoals die keer in Groningen, toen hij in *Aan tafel* publiek in een zaal liet dineren, en *mystery guests* uitnodigde om mee in gesprek te gaan. De regisseur Ivar van Urk zag het niet zitten, en liep boos weg. Waarop een woordentwist ontstond, Gorissen zijn reistas nam en het publiek bij het wegbenen toebrulde dat het debielen waren.

We hebben hem twee keer kunnen zien als Markies de Sade, ook als Adolf Hitler (met Ann Miller als Eva Braun) en Het Toneelhuis vroeg hem voor de *Trilogie van de macht* als de nazi-minister van cultuur. *Das Böse* trekt hem aan. Demonen hebben geen geheimen voor hem. Ze zijn vriend aan huis.

'Wat ik doe, voltrekt zich altijd binnen de driehoek De Sade, Hitler en Pinokkio. Hitler staat voor de zwarte realiteit. Hij is de man van de daad. Wat heeft die allemaal niet voor mekaar gekregen! Ik moet opletten om zo gemakkelijk over hem te praten; je zit in het bruine kamp voor je er erg in hebt. Maar eerlijk, ik kan niet zeggen welke kant ik zou gekozen hebben tijdens de euforie van 1938. De fascinatie zit niet in Hitler, de fascinatie zit in de mens. Wat zou Hitler geweest zijn zonder die menigte die hem toejuichte? De auteur van een simpele gedachtegang. Meer niet. A propos, ik ben jarig op dezelfde dag als Hitler.'

'In de momenten dat ik me laat gaan, zou ik een reïncarnatie van De Sade kunnen zijn. Alles slorp ik van hem op. In Parijs zoek ik de plaatsen op die in zijn biografie voorkomen. Ik ben naar Lacoste geweest, waar hij zijn kasteel had. Voor mij is hij de man van het woord. Hoe heb ik die perversiteit allemaal kunnen bedenken, vraagt hij zich af. Hij is drie keer ter dood veroordeeld, en hij heeft het elke keer overleefd. Voor mij is hij een oertype. Nog voor we de mens bestudeerd hebben, zijn we hem al aan het veranderen, zegt hij. Die druk om mee te lopen in de gebaande paden, dat herken ik. En Pinokkio, die vertegenwoordigt wat de mens bij aanvang is. Hij is naïef, goedgegelovig en gaat overal in mee.'

Zelfdestructie

'De demonen hebben geleid tot zelfdestructie. Drinken is jezelf kapotmaken. Je begint te liegen, je krijgt paranoia, je zondert je af van het leven en de mensen lopen op de duur in een boog om je heen. Nadien is er de schaamte. Ik heb meermaals dakloos rondgezworven. Had ik geen werk, dan was het zo snel mogelijk weg, weg, weg. Ik zwierf in de buurt van Groningen, in de straten van Avignon, in Antibes. Bij cafés en restaurants ging ik werk vragen.'

'Op de duur probeerde ik brood te stelen. Het kon me niet meer schelen. Pak me maar op, dacht ik. In Amsterdam was ik dakloos toen ik in de film *Dropouts* zat. Dat hakt erin, hoor. In de goot liggen, dat is kou en honger hebben. Meer valt daar echt niet over te zeggen. Tenzij een enorme agressie tegenover degenen die het breed hebben. Kan het nu zo moeilijk zijn om bij vriesweer driehonderd mensen een slaappleats te geven?'

'De voorbije vijftien jaar heb ik gewoond waar ik werk. Links en rechts kreeg ik een pied à terre, ik woonde in bij een lief, of mocht iemands appartement lenen die een paar maanden weg was. Verhuizen kan ik met één auto. Dat geeft een enorme vrijheid. *Einsam aber Frei*. Tussendoor heb ik toch steeds weer werk gekregen. Bij theaters, voor film, op tv. Ik heb het ze lang niet altijd gemakkelijk gemaakt.'

Gelukkig en compleet

Bij De Roovers speelde hij de voorbije jaren *All my sons* van Arthur Miller en *Quills*, nog een De Sade. Bij het binnenkomen zag het publiek hem driftig rondbenen, rauwe kreten slakend alsof hij moet zijn voeten over hete kolen liep. Om dan toch maar Frank Sinatra te zingen, nog zo'n compagnon van jaren. Bij de laatste voorstelling van *Quills* verzocht hij het publiek na het applaus de zaal te verlaten, hijzelf bleef nog even uitbollen om afscheid te nemen van zijn rol van De Sade. Een paar uur later reed hij zijn auto in de prak. Maar ook hijzelf is na een voorstellingsreeks een wrak.

'Hier, op het podium, ben ik gelukkig en compleet', zei hij vorige maandag. Van privé-besognes was geen spoor te bekennen. De alcohol is gebannen. 'Het theatermoment geeft een geluksgevoel. Het maakt euforisch. Iedereen die in die ruimte aanwezig is, is met dat ene zelfde bezig. Toch kan ik geen vier producties per jaar maken. Ik moet iets te vertellen hebben. De goesting moet er zijn. Stand-uppen interesseert me sterk. Dat is wat ik nu doe: niets op voorhand opschrijven en de *flow* volgen, voelen wanneer je wat dieper mag gaan en wanneer er een lach nodig is. En uitzoeken wat het minste is waarmee je theater kan maken. Ik denk dat ik het weet: contact. En toch weer maar verder met dat ene thema. Verlaat mij niet. Ja, stand-uppen met Shakespeare, dat lijkt me wel wat.'

Peter Gorissen speelt 'Kermis in de hel'.

Nog op 25/1, en 1, 8 en 11/2 (20.30 uur) in Monty, Antwerpen (03-238.91.81).

www.monty.be